

Nr 222.

Av herrar **Wagnsson** och **Lindström**, *angående den samhälleliga ungdomsvårdens ordnande.*

Den samhälleliga verksamhet, som genom i lag bestämda åtgärder eller under andra former syftar till att åt ungdomen bereda och garantera rättssäkerhet, uppfostran och utbildning samt socialt skydd i övrigt, har jämsides med sociallagstiftningens allmänna utvidgning kommit att beröra och omspanna allt flera områden av samhällslivet.

Med fullt erkännande av de beaktansvärde sociala reformer, som, när det gäller ungdomen, genomförts av statsmakterna, kommunala myndigheter och skilda sociala, ideella och politiska organisationer, måste det dock sägas, att ännu mycket återstår att förverkliga, innan den sociala ungdomsvården skall kunna tillmätas den betydelse för såväl de unga själva som för samhället, som den bör ha i nutida samhällsliv.

Om vi i detta sammanhang helt bortse från de brister, som alltjämt vidlåda själva lagstiftningen som sådan och som kunna avlägsnas endast genom lagreformer i varje särskilt fall och på varje område för sig med hänsyn till de krav, som utvecklingen själv aktualiserar, så våga vi med bestämdhet säga, att det, inom ramen av vad som redan är i lag gällande, gives möjligheter att betydligt öka effekten av den samhälleliga ungdomsvårdande verksamheten. Detta är, synes det oss, till väsentlig del ett organisationsproblem, men som sådant icke möjligt att lösa på ett tillfredsställande sätt med mindre än att lagstiftningen anpassas till de förändrade organisatoriska förhållandena.

Som ett genomgående drag i vår sociallagstiftnings utveckling finner man en strävan efter rationella organisationsformer för de verkställande, inspekterande och administrativa åtgärderna. Det skall heller icke förnekas, att det i vissa fall resulterat i väsentligt bättre förhållanden än dem, som voro rådande tidigare, även om anpassningen icke blivit fullkomlig och skett tillräckligt snabbt.

Av stor vikt är det emellertid, vilket syfte man på detta sätt vill uppnå och vidare vilken utgångspunkt man sedan väljer, när det gäller att praktiskt realisera önskemålen. I vissa fall kan det vara motiverat och ofrånkomligt att genomföra åtgärder, som organisatoriskt sett betyda större specialisering på olika organ, andra gånger åter det rakt motsatta förhållandet, nämligen en centralisering av uppgifter, som tidigare varit uppdelade på ett större antal händer. Att generellt framhålla en av dessa former, som den i alla avseenden mest ändamålsenliga, vore att förenkla problemet.

Vi skola, som redan framhållits, icke här gå in på frågan om, vilka krav man just nu skulle kunna anföra som aktuella inom vår lagstiftning för åstadkommande av en mera systematisk och effektiv social ungdomsvård, utan vi vilja inskränka oss till att framhålla det som i hög grad angeläget, att stats-

makterna ta upp till utredning och prövning frågan om en omorganisation av den verksamhet, som här avses.

Otvivelaktigt har den specialiserade förvaltningen sina stora förtjänster och är i vissa fall den ur såväl ekonomiska som andra synpunkter enda tänkbara. Men där denna specialisering och decentralisering leder till att samarbetet mellan organ och institutioner avsedda att handha uppgifter inom varandra mycket närstående områden icke kan uppehållas på önskvärt sätt, har denna specialisering resulterat i en form av överorganisation av betänklig art. Frågan gäller då hur man utan att frånta varje specialorgan dess naturliga uppgift och verksamhet skall kunna få ett tillfredsställande samarbete till stånd.

Vi vilja med ett enda exempel göra klart, vad vi med tanke på den samhällsliga ungdomsvården i detta avseende mena.

Den del av gällande arbetarskyddslagstiftning, som berör de minderåriga, faller tillsammans med övriga arbetarskyddsfrågor inom det verksamhetsområde, som socialstyrelsens 2:a byrå representerar.

Undervisningsväsendet och därmed sammanhängande frågor har inom förvaltningen sin högsta instans i kungl. skolöverstyrelsen.

Samhällets barnavård har sitt centrala organ i socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsfrågor, och inom statens arbetslöshetskommission handläggas de frågor och ärenden, som beröra ungdomsarbetslösheten.

Vi ha här endast nämnt några av de viktigaste områdena, som här komma i fråga, men det torde vara tillräckligt för att motivera vad vi på denna punkt ha att erinra och föreslå. Den organisatoriska apparat, som samhället här har till sitt förfogande, är, som tidigare sagts, utomordentligt värdefull i och för sig ur den förvaltningstekniska synpunkten sett, men för allmänheten, som vill och måste betjäna sig av denna apparat, blir förhållandet i många fall mindre värdefullt. Om vi förutsätta, att en enskild person eller ett underordnat organ beträffande ett fall, som berör en ung människa, måste hänvända sig till samtliga här nämnda och andra centrala organ för inhämtandet av erforderliga uppgifter och informationer, så visar det sig snart, hur tungt och ofullständigt detta maskineri arbetar. Lägger man därtill den omfattande och differentierade sociala verksamhet, som utövas av enskilda sammanslutningar, så blir förhållandet ännu mera påtagligt.

Det kan icke vara att överdriva, om man säger, att effekten av en sådan specialisering på många håll är illusorisk. Vidare lär det icke kunna bestridas, att för flertalet av de unga, som utgöra objekten för den skydds- och hjälpverksamhet, som här avses, denna fördelning och rika uppsplätning av samhällets åtgärder är helt okänd. Helt naturligt bidrar detta i hög grad till att de ungas intresse för de sociala åtgärder, som samhället vidtager för ungdomens eget bästa, är så relativt litet som fallet faktiskt är.

Hur omfattande frågan om en ordnad social ungdomsvård är, framgår av det utkast till ett socialt ungdomsskyddsprogram, som utarbetats av Sveriges Socialdemokratiska ungdomsförbund (Bilaga).

Ur flera synpunkter än de här anförda skulle det därför enligt vår mening vara utomordentligt värdefullt, om det exempelvis inom socialstyrelsen eller Kungl. skolöverstyrelsen upprättades ett särskilt organ, som fick till uppgift

att handha sådana likartade ungdomsfrågor, som nu äro fördelade på andra skilda statliga institutioner och myndigheter.

Utän att närmare ingå på de arbetsuppgifter, som skulle överflyttas till detta nya organ, vilja vi anföra följande:

Denna sociala ungdomsbyrå bör inom sig representera erforderlig sakkunskap i arbetarskydds-, undervisnings-, barnavårds- och andra sociala och pedagogiska frågor, som beröra ungdomen.

Statistiska och andra uppgifter rörande här nämnda och andra närstående frågor insamlas och bearbetas inom byrån och tillhandahållas statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda på begäran.

Byrån övervakar, att samarbetet mellan myndigheter, institutioner och organisationer, som äro verksamma inom ungdomsvården, underlättas genom sådana initiativ beträffande personliga överläggningar, framställningar till statsmakterna och andra åtgärder, som med hänsyn till rådande förhållanden visa sig erforderliga.

Särskilt beaktande bör ägnas frågan om förutsättningarna för en systematisering av den samhälleliga ungdomsvården i olika avseenden för uppnående av största möjliga samstämmighet beträffande såväl lagstiftningen som dess tillämpning samt jämväl inspektions- och upplysningsverksamheten.

Inom byrån upprättas en särskild avdelning för personlig rådfrågning för ungdom under 25 år. Upplysningsverksamheten bör dessutom omfatta utgivandet av populära framställningar i bok- eller broschyrform i sociala ungdomsfrågor, som gratis eller mot en låg avgift tillhandahållas allmänheten.

Då det med hänsyn till ovanstående skulle innebära, att samarbetet ute i landet ändock skulle vara svårt att uppehålla, såvida icke en kommunal myndighet lokalt fick ungefär motsvarande uppgifter sig ålagda, bör den utredning, som vi här föreslå, också beakta möjligheterna att genomföra en liknande organisation inom varje större kommun.

Vi få i anslutning till ovanstående hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande en centralisering av vissa till den samhälleliga ungdomsvården hörande uppgifter med särskilt beaktande av behovet av en för detta ändamål särskilt inrättad social ungdomsbyrå samt motsvarande av statsmakterna understödda kommunala organ med uppgift att utföra erforderliga undersökningar, att underlätta samarbetet mellan olika inom detta område verksamma myndigheter, institutioner och organisationer, samt att inom detta organ en särskild avdelning skall fungera som rådfrågnings- och upplysningsbyrå för ungdom under 25 år.

Stockholm den 23 januari 1934.

R. Wagnsson.

Rickard Lindström.

Bilaga.

Socialt ungdomsprogram sammansatt av Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund.

Inledning.

Den starka och fortgående intensifiering, som under senare årtionden utmärkt samhällslivets alla områden, berör även ungdomens ställning inom samhället och ställer denna inför en rad av stora och invecklade, tidigare i allmänhet okända problemkomplex.

Ungdomens utbildning måste därför av samhället inriktas efter dessa förhållanden. Den måste i sig förena fostran till samhällsgemenskap och praktisk utbildning för arbetslivet.

Där ungdomen ryckt in i förvärvsarbetet framtvingar dettas växlande inriktning och alltmer stegrade arbetstakt åtgärder från samhällets sida till socialt skydd åt ungdomen. De ungas utveckling till fysisk och psykisk harmoni får icke nedbrytas eller hindras.

Den under senare år oroväckande arbetslösheten bland ungdomen påkallar ingripande från det allmännas sida. Samhället kan icke likgiltigt se, hur landets ungdom, dess framtid, socialt och moraliskt undergräves och hur värdet av tidigare bedrivet fostrings- och utbildningsarbete hotas att omintetgöras. Ungdomsarbetslöshetsproblemet måste av samhället tas upp till en mera allsidig och grundlig omprövning, än hittills varit fallet, som mynnar ut i systematiska och genomgripande åtgärder.

De senaste årtiondena visa, att ungdomens medborgerliga och personliga fostran i stor utsträckning tagits om hand av ungdomen själv. En starkt tilltagande föreningsverksamhet är ett tecken härpå. Det måste anses ostridigt, att denna ungdomens självuppfostran lämnat i stort sett beaktansvärda och gagneliga resultat. Ur samhällets egen synpunkt måste det vara angeläget, att utan inblandning i formerna för denna ungdomens egen verksamhet understödja och utvidga möjligheterna för en sådan fostran.

Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, som i högre grad än någon annan politisk ungdomsorganisation av i dag samlat svensk ungdom inom alla näringsgrenar och åldersgrupper, har i överensstämmelse med sin socialistiska inriktning och i nära anslutning till sin redan förut bedrivna verksamhet samt stödande sig på de av Fackföreningsinternationalen, Socialistiska Arbetarinternationalen och Socialistiska Ungdomsinternationalen gemensamt uppdragna riktlinjer och i fullaste samförstånd med Landsorganisationen i Sverige och Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti uppdragit följande allmänna grundlinjer och program för sin strävan att påkalla samhällets stöd för social skydds- och hjälpverksamhet bland ungdomen.

Grundprincip.

Syftemålet med samhällets ingripande och stödande verksamhet, som lämnas av staten och kommunerna efter lämpligaste avvägning inbördes, skall verka till befrämjande av ungdomens inordnande i det moderna samhällslivet och omfatta ungdomens utbildning, socialt skydd åt ungdomen i förvärvsarbete, hjälp åt arbetslös ungdom samt ungdomens självverksamhet.

Utbildning och arbetsförmedling för ungdom.

I.

Fortsättningsskolan, såväl den allmänna som den yrkesbetonade, organiseras såsom ett led mellan folkskolan och yrkes- och lärlingsskolorna.

Yrkesorientering i folkskolan uppbyggd på samarbete mellan arbetsförmedling, kommunala myndigheter och lärarkår.

II.

Yrkes- och lärlingsskolor upprättas av varje kommun, eller då detta icke lämpligen låter sig göra, av kommuner sammanslutna i kommunalförbund.

För speciella uppgifter upprättas liknande skolor av landstingen (länsskolor) samt av staten (riksskolor).

Staten lämnar direkt ekonomiskt stöd till kommuner och landsting med ordnade yrkes- och lärlingsskolor.

Av arbetsgivare inrättade yrkesskolor understödjas av staten, som emellertid tillerkännes en kontrollerande och inspekterande myndighet över dem.

I detta förslag innefattas jämväl en ordnad yrkesundervisning för jordbrukets ungdom.

III.

Folkhögskolor och därmed jämförliga läroanstalter utbyggas och inriktas även för rent praktisk undervisning. Näringslivets och arbetsmarknadens problem ägnas speciell uppmärksamhet.

IV.

Den statliga och kommunala stipendieverksamheten för beivrande av yrkes- och lärlingsskolor, folkhögskolor samt kurser, studieresor inom och utom landet utbygges.

V.

Arbetsgivare åläggas att i samförstånd med övervakande samhälleliga organ sörja för en ordnad yrkeutbildning och arbetsförmedling jämväl för springpojkar, springflickor, kontorsgossar, telegrambärare och övrig för vissa begränsade och snabbt övergående uppgifter utnyttjad ungdomlig arbetskraft.

VI.

Den offentliga arbetsförmedlingen utbygges med speciella ungdomsavdelningar. Även statliga och kommunala verk böra vid intagande av ny arbetskraft hänvända sig till ortens arbetsförmedling.

VII.

Vid arbetsförmedlingarna upprättade avdelningar för ungdom ställas i ständig kontakt med folkskolor, yrkes- och lärlingsskolor samt folkhögskolor.

VIII.

För underlättande av den lediga arbetskraftens förflyttning lämnas vid erhallande av arbetsanställning erforderligt reseunderstöd.

IX.

Den i militärtjänst anställda ungdomens yrkesutbildning ägnas särskild uppmärksamhet. Militäranställdas övergång till civiltjänst övervakas från

statsmakternas sida och sker under största möjliga anpassning till de rådande förhållandena på arbetsmarknaden.

Socialt ungdomsskydd.

Det sociala ungdomsskyddet omfattar all i förvärvsarbete anställd ungdom, manlig och kvinnlig, och utbygges efter de olika yrkesgruppernas särskilda fordringar och krav, varvid följande huvudgrupper bemärkas: industriarbetareungdomen, handels- och transportarbetareungdomen, sjöfolksungdomen, jordbrukareungdomen, fiskareungdomen, skogsarbetareungdomen samt den såsom hembiträden sysselsatta ungdomen.

I.

I första hand tillses, att redan gällande lagstiftning genom förstärkt samhällelig inspektion och kontroll göres fullt effektiv. Läkarbesiktning vid inträde på arbetsmarknaden genomföres allmänt och bygges på samarbete med skolläkare.

Förstärkt uppmärksamhet ägnas hälsofarliga och särskilt riskfyllda arbeten.

Hygieniska och ändamålsenliga tvättrum och matrum iordningställas.

II.

Arbetstiden begränsas med hänsyn till ungdomens fysiska och psykiska utveckling och med särskilt beaktande av, att inom de yrken, där en utsträckt arbetstid säsongmässigt anses ofrånkomlig, en viss genomsnittsarbetsdag för år fastställs och att en lämplig avvägning av arbetstidens längd under olika årstider genomföres. Tillräcklig tid för måltid och raster fastställs. För skiftarbete fastställs erforderlig vilotid mellan övergången från ett skift till ett annat.

För hembiträden och övriga med likartat arbete genomföres begränsning av arbetstiden, jämväl viss bestämd ledighetstid.

III.

Rätt till semester erhålles och beaktas därvid särskilt att för de allra yngsta åldersgrupperna utsträckt semestertid genomföres. För dem, som äro anställda i arbetsgivares hushåll, utgår under semester full lön, inklusive kostpengar.

IV.

Vid reglering av arbetstid och semester tillses att den erhållna fritiden till fullo kan fritt disponeras av den anställde.

V.

För anställd, som hos arbetsgivare erhåller bostad, upplåtas rymliga och med goda uppvärmningsanordningar försedda bostäder. Ordentlig belysning införes, så att läsning och studier kunna bedrivas. I övrigt vidtagas erforderliga hygieniska åtgärder. Bostäderna skola vidare vara isolerade från stallar och uthus. Bostadsinspektionen utbygges och utrustas med åtalsbefogenhet.

VI.

Särskild uppmärksamhet från samhällets sida ägnas det s. k. springpojks- och springflickssystemet såväl inom statlig och kommunal som enskild företagsamhet.

Ungdomsarbetslösheten.

I.

Ofrivilligt arbetslösa under 25 år räknas såsom hemfallande under ungdomsarbetslöshet. Den samhälleliga hjälpen till arbetslös ungdom syftar till fortsatt utbildning, sysselsättning och erforderlig försörjning av de arbetslösa.

II.

Vägarna för ungdomens överflyttande till den öppna arbetsmarknaden hållas ständigt öppna.

III.

För bekämpande av ungdomsarbetslösheten tillsättes inom det av statsmakterna inrättade organet för arbetslöshetens bekämpande en särskild avdelning. Denna avdelning sammansättes av representanter för statliga och kommunala organ samt arbetsgivare-, arbetare- och ungdomsorganisationer. Till denna avdelning hänvisas all arbetslös ungdom inom såväl industri, jordbruk, skogsbruk och fiske som inom hantverk, handel och samfärdsel samt ungdom, utgående från högskolor och jämförliga läroanstalter.

IV.

Med beaktande av önskemålet om ungdomens snara överförande i den fria marknaden tillämpas av avdelningen särskilda riktlinjer för samhällets hjälpverksamhet och att hänsyn så vitt möjligt tages till individuell behandling av ungdomen.

V.

Hjälpverksamheten bedrivs i form av:

- a) yrkesutbildning, om sådant kan anses lämpligt,
- b) reservkurser av annan art samt främst
- c) särskilt avpassade arbeten.

VI.

Vid anordnandet av dessa arbeten tillses:

- a) att i den mån detta är möjligt arbetslösa hänvisas till arbete i sin hemort eller på kortast möjliga avstånd från densamma,
- b) att i den mån de arbetslösa sammanföras i förläggningar, det sörjes för goda bostäder,
för yngre, uppväxande människor avpassad kosthållning,
lämplig beklädnad,
möjligheter till fysisk och intellektuell fostran,
samt möjligheter till föreningsverksamhet.

VII.

I avlöning lämnas en efter arbetets art och natur avpassad ersättning, som dels utgör ersättning för utfört arbete och dels inrymmer möjligheter till uppmuntran av visat arbetsintresse och flit.

Ungdomens samhälleliga självverksamhet.

Lokaler avsedda för sammanträden — samkväm och studiecirkelverksamhet — ställas fritt eller med hyresbidrag till ungdomsorganisationernas förfogande. Där ej detta på annat sätt lämpligen kan ske, upplåtas skol- eller andra kommunala lokaler.

Bildningsverksamheten understöddes genom anslag till studiecirkelar, bibliotek och föreläsningar. Teater- och filmföreläsningar för ungdom understödjas på lämpligt sätt.

En genom samhällets försorg ordnad sexual upplysning genomföres.

Lek- och idrottsplatser iordningställas.

Inomhus- och friluftsbad upprättas.

Lägerplatser för friluftsliv upplåtas.

Vandrarhem inrättas.

Studie- och semesterresor underlättas genom prisnedsättningar å statliga och kommunala kommunikationsmedel. I kommunerna bildas s. k. ungdomsråd bestående av representanter för kommunala myndigheter och nämnder, lärarekår samt ungdomsorganisationerna själva, med uppgift att söka följa och befrämja ungdomens självverksamhet.

Avslutning.

I.

Kommunala myndigheter och samhälleliga institutioner i övrigt böra inom ramen för gällande lagar och författningar och med utnyttjande av de ekonomiska möjligheter, som kunna öppnas genom anslag och donationsmedel, sörja för en systematisk uppfostringsverksamhet bland ungdom.

II.

Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund fastslår såsom en av sina fortsatta uppgifter att på grundval av detta program och i samförstånd med Landsorganisationen och Socialdemokratiska Arbetarepartiet verkställa av behovet påkallade undersökningar och med utgångspunkt från det resultat dessa undersökningar kunna ge till statliga och kommunala myndigheter framställa förslag och önskemål.

Stockholm i dec. 1933.

Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund.